

משה בן מימון ופלספתו

דר : סועד עבד אלכרים

أ.م.د. سعاد عبد الكريم

הקדמה :

מדוע שבהרתי הנושא הזה במיוחד :

משה בן מימון (הרמב"ם) איש בעל מחשבות , פלוסוף גדול בימי הביניים , מפורסם , כרופא , פרשן , יש לו מעמד גדול בזמן 'צלאה-אלדן' אלאוהי היה הרופא הקרום לו בארמונו , גם איש דתי , פוסק , סגניו המדומה לסגנון אבן רשד הפלוסוף האסלמי הגדול , הוא התאסלם רוב חיבוריו בלשון הערבית , גם שאף אחד לא כתב בנושא הזה .

יהודי ספרד להם חשיבות רבה מאוד שהם הסבה או האמצעות שהעבירו ספרי הפלוסופים הערביים לאיטליה ואירופא על ידי תרגומותיהם הלטינית . המחקר נחלק אל שלש חלקים .

1. הייו .
2. חיבוריו .
3. פלספתו של בן

מימון מקרה כמעט שמלאתי את המחקר כן יהי רצון .

1. חייו :

הוא אבן עמרן משה בן מימון בן יוסף בן יצחק בן יוסף בן עובדיהו הנקרא בשזור (המכ"ב)⁽¹⁾.

הוא נולד בערב פסח שנת 1128 - 1129⁽²⁾ בקורדובה לאביו הגדול בתורה שימש כדיין בעדה . לאחר שהאלמוהדים הקנאים לדת האיסלם כבשו את עיר מולדתו .

עובה משפחת מימון את העיר . ואחריו שהתגוררה בכמה ערי ספרד . התושבה בפאס שבמרוקו . וגם בפאס שלשי האלמוהדים לא ברור לשם מה התושבה המשפחה בעיר זו הווקא המסקנה שרצו להתיק כאן . שאף משפחה מימון הייתה בין (האנוסים) שקבלה את דת האיסלם למראית עין - שנויה עדיין במחלוקת ההיסטוריונים בכל אופן כ (איגרת השמד) שכתב המרכ"ב לבני דורו הוא מגן על (האנוסים) ואינו היטיב במשומדים גמורים . ומיעץ להם . בטידת האפשרות לעזוב את מקום מגוריהם . כדי שיוכלו לקיים את מצוות ה' בגלוי⁽³⁾.

(1) האנציקלופדיה העברית . כרך 24 . ירושלים 1969 . עמ' 537 .

(2) حسن طائفا، الفصل، مصر، عدد 121، ص 49 .

(3) ד"ר. מ. ז. סולה . מורה הדרך בפילוסופיה הישראלית . מקדם ועד זמננו . ירושלים תשל"ד . עמ' 82 . לדאות (יהואל עזרי) מקראה לספרות עברית . הל-אביב . תשנ"ה .

מגילת כליהת האלף

אבל אנו מוצאים באנצקלופדיה העברית (הרמב"ם נשא
לאשה את בתו של אבי אלמחסאן אלשיך אליקה אבו המחסן
الشيخ الثقة) (1) .

הוא גדול הפוסקים בכל הדורות מהשני הפילוסופים בימי
הבינים , איש מדע וחוקר מכהוג קהילות מצרים ותחומיה , ומשפיע
להורות , הוא אחד ודכו ברוחו הגאווית את כל מה שניצר בשטח
היהדות הרבנית (התלמוד ונושא כליו) והיהדות הרציונאליסטית
(פילוסופיה של הדת) בכדי לבנות מאבני גזית של קודמיו טרקליו
חדש ומפואר המתרומם כמגדלור בקרב היהדות העולמית כולה .
לא לשוא נעשתה שגורה בפי בני עמי המימרא : (ממשח עד משה
לא עם כמשה) (2) .

בהתחלת הדבר התפרנס ממסחרו באבנים טובות יאהר בן
לשרת כרופא אצל צלאח אלדין כי הוא למד את הרפואה ונהיה
מנהל לבית הולים המפורסם (אלב - קרסקן אלנצרי) או ()
בימראסקן צלאח אלדין בן יוסף בן איוב (השופט) سعيد بن سناء
المالك (השבית אותו בשירו :

רפואת גיליטוס לגוף בלבד

(1) האנצקלופדיה העברית . כרך 24 . עמ"ס 529 .

(2) שם . עמ"ס 82 . לראות (ד . عبد الرحمن علي عوف . تاريخ الابد العبري ،
مصر 1975 . ص 49 .

مجلة كلية اللغات

ורפואת אבי עמרן

לשכל ולגוף

ומאז נהיה מפורסם מאד כאיש דתי ופלוסוף ורופא ,
כשנבחר על ידי הקהל היהודי במצרים מנהיג להב ונציג
לאנטרסיהם אצל הממשלה .

ובשביל זה הם זוכרים אותו אחר הפילת הקדוש הם אומרים

(1) :

(ימי הייבם הייבם (אומרים) ימי היו רכי משה בן מימון
(כאשר הוא מת בגיל שבעים שנה בכה עליו בפוסטט המוסלמים
והיהודים . יחד והצטערו עליו ועשו אסיפת זכרון שלושה ימים
והעבירוהו לטבריה לפי צומו ונקבר שם .

לזכרונו בספרד ובמצרים עשו מסיבות רבות אבל המסכה
הגדולה ביותר היתה במצרים בהשגחת אונברסיטת הקהיר והשקפת
הנשיא שלה שר המנסטריון אחמד גיב .

המשורר خليل بك مطران בזכרונו אמר :

משה נולד בקורדובה בקשיי החבכתיות יתגדל
את המדינה הזאת עזב מסתובב בין המדינות והיערות

(1) فؤاد حسين علي . الادب العربي ، مصر ١٩٧٢ ، ص ١٧٢ : ١٧٣ : ١٧٤ :
National . Kravitz . 3,000 years of Hebrew Literature from Earliest
time through the 20th century , America 1972 , p. 276 .

مجلة كلية اللغات

אינו מבקש מהמדינות אלא המדע ומעשה נדיבות (מקאמ)
משה בא אחרי משה ושנהב בעלי אומות
זה הביא את התורה מאלהים וזה משנה תורה (משנה)

التوراة (5)

בין משה ומשה משתלמה התורה והוצלה
מהפקפוק.
מצרים מתהלטה היתה ותשארת עד עולם מקור
לגדולים⁽¹⁾.

2. תבורין :

למשה בן מיטק תבורים רבים ובתחומים שונים . קודם כל:

1. ברפואה : סמך לאחר עליית צלחה - אל - דין מתקרב המרב"ם
לחצרו , והוזיר אלפאציל עבד אל רחוב משנתו של צלחה אל-
דין לבע לו משכורת שנתית . הדיעה שצלחה אל-דין נרפא
כיד המרב"ם הנטלה בספק רב . עיקר שידותו היה אצל בנו
אלפאציל אלקפטי מספר ש (מלך הפרנקים באשקלון) בקש

(1) فؤاد حسنين علي . الادب العبري ، ص 172 - 174 .

مجلة كلية اللغات

רופא מקהיר ושהצעה זו נמסרה למרב"ם והוא דחאה . השגיאה שנשתרשה שהכונה לריציארד לב הארי נתבטלה (1).

2. באסטרונומיה : חבר (תכונת - השמים) לימודי חכמת - התכונה הנוגעים להלכות קידוש החודש . (לוחות העיבור) (2)

3. יד החזקה : היה שמו (סדר המצוות) ונועד לשמש כמבוא לספרו יד החזקה המרב"ם מניה 14 (שורשים) כבסיס למניין סיסטמתי - הגיוני של המצוות . ומבקר קשות את קודמו בעיקר על שכללו במניינים גם מצוות (מדרבנן) (صادر عن الربانيين ، الحاخاميين) (3).

4 - מלות ההגיון : ספר בפילוסופיה הזה תורגם לעברית בידי שמואל אבן תיבון ומדפס לראשונה עם תרגום לאטיני משל סבסטיין בינסטר כבול 1527 הוצאה מדעית של המקור הערבי

(1) האנציקלופדיה העברית . כרך 24 . עמ"ס 529 .

(2) שם . עמ"ס 822 .

(3) שם . עמ"ס 523 .

مجلة كلية اللغات

עם 2 תרגומים לעברית . הספר נדפס רבות והחברו לו כמה פירושים ⁽¹⁾ .

6. מורה נבוכים : ספר זה נכתב בלשון עברית ותורגם על ידי חבירו ר' שמואל אבן תבון לעברית וגם תורגם פעם שני על ידי יהודה אלתריזי הספר נועד הפסגה בפלוסופיה היהודית שנשפעה בפלוסופיה הערבית האלסמית בימי הביניים .

(ישראל ולפנסון اسرئيل ولفنسون) אמר בחבורו למושה בן מימון עמוד 58 אין ספקנות בהודעת הפלוסופיה היהודית בימי הביניים אלא כהוצאה ברוחה בהיסוס והקשרות בסיוולאזיה האסלמית הפלוסופית והפלוסופיה היהודית הערבית תתקדם בהתקדמות הפלוסופיה האסלמית בכלל .
ויש בספר זה בקרת ליסודות ארסטו וגם לפלוסופיים גדולים מסלמיים .

הספר הזה נחלק לשלושה חלקים :

1. החלק הראשון : הוקר על אלהים ואיכות ידיעתו ואחדתו כולל על 76 פרקים מברר בהם דרך ההגיון והשכל ואיכות הבנת אלהים בשכל ולא בדברים ממשית ⁽¹⁾ .

⁽¹⁾ האנצקלופדיה העברית . כרך 24 . ירושלים 1979 . עמ"ס 524 .

مجلة كلية اللغة

2. החלק השני : מתחלק ל 48 פרקים והוקד בהוכחת מציאות אלהים . וגם להוכיח כשהוא לא נק' ולא כוח בנק'. גם כולל החלק הזה תנועת גלגל הכוכבים והמזלות : (אסטרונומיה) וגב המלאכים .

3. החלק השלישי כולל 55 חמשים וחמש פרק . מהפרק הראשון עד הפרק השביעי סבדר בו הזיווג הנביא יחזקאל וכל המאמרים והפירושים המשובטים בספר יחזקאל בהנ"ך . והפרקים

משמונה עד ארבעה עשר חוקרים ברע . גם בבעיות בן אדם בעולמו . ומהפרק החמשי עד הפרקים עשרים וארבעה חוקרים האם אלהים האהראי על הצרות והפגיעות והאסונות שתפל על הבריה וגם כולל על הקסמוס והפלפול של הפלזמופיים הגדולים (1) .

4. מטעם תורה : קרא לו (המניקה السراج) ספר זה נכתב בערבית אבל תורגם אחר-כך לעברית במאה (13) וגם תורגם (לתנ"ח) וגרמנית במאה (17) (2) .

(1) אברהם מוסי ההנדאוי . الاثر العربي في الفكر اليهودي ، مصر ، بلا ، ص 156 - 170 .

(2) אברהם מוסי ההנדאוי . الاثر العربي في الفكر اليهودي ، ص 162 - 174 .

(3) المنصير نفسه ، ص 155 .

مجلة كلية اللغات

בו כנס וסדר את החומר הענקי של חוקי-דת היהדות
המצויים בפורר וטיפורד בים התלמוד . הספר עשה רושם כביר בכל
תפוצות המדינה היא נתקבל בהתלהבות . אבל גם מתנגדים הדיפים
לא הסרו . שטענו נגדו על שלא ציין את המקורות לספרו . וגם
חיששו שהדמב'ם הוצה על ידי סדרו להשכיח אל לימוד התלמוד .

באותו זמן כבר הלך שמו לפניו . וממקומות רבים -
ובעיקר מדרום צרפת - פנו אליו רבנים וחכמים בשאלות בעניני
ההלכה ושרתו בצמא את דבריו . יהודי מצרים ראו בו את מנהיגם
הרוחני . ומינו אותו ל (נביד) תואר לשופטן עליון ומנהיג מדרגי
(¹)

A. תשובות הרמב"ם נדפסו לאהרונה בשתי מהדורות ביקרתיות .
בתרמומן העברי ע"י א. פריימן (ירושלים תרצ"ד) ומהדורה
מקיפה יותר הכוללת אותן תשובות שנשמרו בערבית בלשון
המקורות בצורה תרגום חדש .

נספרו שם 474 והן נכתבו עברית או ערבית לפי לשון
השואל . ובשלהו לקצה מזרח ומערב . התשובה הקדומה ביותר
היא מ (117) לערך .

(1) ד"ר . מ . ז . סולה . מורה דרך . עמ"ס א"ז .

مجلة كلية اللغات

בין תשובותיו יש לכלול גם את (אגרותיו) המפורסמות
כמאמר (תחית המתים) (אגרת תימן) מהדורה בקרתית רחבה
בעניין משיה השקר שפעל שם המאמר קדוש ה" איגרתו הגדולה אל
חכמי פרובינציה נגד האמונה באצטגנינות . איגרות הרמב"ם
לתלמידו ג'פסו בחלקן בצירוף ניתוח וביאור מפורט⁽¹⁾ .

גם (מאמר העיבור) ו (דברי חכמים) להגנת אנוסי
האסלם וכהמשך ל (אגרת הנהמה) של אביו כתב את (אגרת
השמד) בה לימד עליהם זכות ויישצם לעזוב את תהום השמד⁽²⁾ .

2. פלספתו של בן מימון :

לפני ההכניסה לפלספתו של בן מימון עלינו לדעת השפעתו
בפלוסופיים הערביים ובמיוחד (אבן רושד) כי הבוריו בלשון
הערבית נאכדו וחבוריו בלשון הלתינית נשארו .

אבל (אבן רושד) הבקי היה חר בהרהורו . אנשי הדת
התנגדו לו מאד עד שנכתיים נאבקם בטענתו בהתיהדות הגלו אותו
חוץ קורתובה (באליסנה) בשנת 1195 והעיר הזאת היתה מרכז
השוב מאד להשכלת היהודיים .

⁽¹⁾ האנצקלופדיה העברית . כרך 24 . עמ"ס 42 .

⁽²⁾ שם . עמ"ס 38 .

مجلة كلية اللغات

وهو الشفيع בפלספתו על בן מימון והוא נשאב מהרהוריו של אבן רושד ונתברר לנו זאת בספרו (מורה נבוכים ליל החائرין) ושניהם נתנו הצורה האדילית במחשבת (ערבי - עברי) וחבוריהם מצטינת בחשיבות גדולה בשכל הלתיני ⁽¹⁾.

הפלוסופיה היהודית כמו טף לפני הפלוסופיה האסלמית כי היתה חקוי ברור אבל יכלה להקיף השכלה נרהבת בחיי היהודיים במיוחד בימי הבינים ⁽²⁾.

גם נשפע בן מימון בפילוסוף האיסלמי (אבן-סינא) ולכן נחשב (הרמב"ם) כאריסטואי מובהק . ולא רק מה שנוגע לתוכן משנתו הלך הרמב"ם בעקבות אריסטא אלא גם בצורה התיצונית , הרמב"ם היה מפורסם כאותב סדר ושיטה , הוא הגדיר כל ענין וקבע את מקומו וסדרו ⁽³⁾.

אפילו (שהרמב"ם) נשפע בפלוסופיה היונית ובמיוחד הפילוסופיים החשובים המעניינים אפלטון ואריסטו אבל לא בדרך ישרה נשאב מהם אלא בפירוש של הפלוסופיים הערביים (הכרתו והערכתו של הרמב"ם את הפילוסופים שקדמו לו נתונה במכתבו

(1) ابراهيم موسى الهنداوي . مصدر سابق ، ص 142 .

(2) Waxman . History of Jewish Literature . New york 1960 , p. 315 .

(3) מורה דרך . שם , עמ" 84 .

مجلة كلية اللغات

לשמואל אבן תיבון : ודברי אפלטון רבו של אריסטו בספריו
והיבריו הם עמוקים ומשלים ... ודעתו דעת אריסטו היא תכלית
דעת האדם מלבד מי שמשפע עליהם השפעת האלה .

וספרי אריסטו ... לא זכנו אלא בפירושיהם פירושי
אלכסנדר או תאמסטיוס או ביאור אבן רשד . ובכלל אומר לך אל
תתעסק בספרי מלאכת ההגיון אלא במה שחבר החכם אבן נצר
אלפראבי אבו نصر الفارابي . אל ראזי ואבן סינא (الرازي وابن سينا)
(1)

הפילוסופיה העתיקה נשלטת על-ידי עבודותיהם של שני
אנשים אפלטון ואריסטו . אין צורך לומר . היו פלוסופים חשובים
ומעניינים אחרים בעולם העתיק לא רק לפני שני אלה . גם
אחריהם אבל אף לא אחד מהם השאיר אחריו כתבים שבאיו דרך
שהיא אפשר להשוותם לאלה של אפלטון ואריסטו לא בכמות לא
במיוחזות ולא בהשפעה . עד כדי כך גדולה היא הטלת-הצל הזאת
של אפלטון ואריסטו . שכל מי שילך לאוניברסיטה ללמוד פילוסופיה
עתיקה ימצא את עצמו כמעט כל הזמן ואולי פשוטו כמשמעו כל
הזמן כולו עסוק בעבודותיהם של שני אלה (1)

(1) האנציקלופדיה העברית . כרך 24 . עמ' 755 .

(2) כריאן מני . הפילוסופים הגדולים . ישראל 1997 . עמ' 1 .

יהודי ספרד :

יהודי ספרד הם האמצעות החשובה להגעת את הידיעה הערבית לאירופה כי הם לשרו הסורה בנערב והם היו בעולם האסלמי ונשפנו בו .

ואחר כך תרגמו ספרי הערבים ללטינית והם הסבה הברורה בין שתי ההשכלות האסלמית והנוצרית ועל ראשם שלמה בן גבירול בספרו (מקור החיים) ומשה בן מימון בספרו (מורה הנבוכים) גם אברהם בן שמואל בן הסדאי בספרו (בן המלך והסידר الامير والارويش) והספור הזה מתרגם מערבית על ידי (ברלעם וזכפאת) עם ספרים רבים מהם (מאזני צדק) ממקרו הערבי (מאזני העבודה) للغزالي (1) .

גם (יו שלם בן יעקב) השתדל בתנועת תרגום מהשפה הערבית לעברית ממלונל בדרם צרפת .

מעיר מונבלה בססו מספר מבתי ספר ובה פקולטה מלמדים בה רפואה וספורט על ידי הערבים .

(1) محمد لطفي جمعة . تاريخ فلاسفة الإسلام في المشرق والمغرب . ص 1927

مجلة كلية اللغات

הפלוסופיה והמדעים הערביים הולמדו שם כמו עיר אסלמית . וגם הפלוסופיה של (אבן רשד וחכמתו) וגם הפלוסופיה של בן מימון החכם הישראלי (1) .

כידוע בן מימון למד את המדע על ידי שלושה מהבקים הערבים המוסלמים הם (ابو بكر بن الصائغ وابن الافلاج وابن رشد) בן מימון הכריז כי הוא זכה על כל ספרי (אבן רשד) אלא ספרו (الحسن والمحبوس) .

והוא מנסה להתאם בין השכל לבין הדת , וספרו מורה הנבוכים מקורו בערבית וכל רעיונותיו ערביות ותורגם לערבית ולתיכית וגם לשפות אורפיות רבות .

והיה בן מימון שולח פרק פרק ליוסף בן גפין היה סומך על המקורות הערביות והעבריות ואפשריות להוכיח זה מהאגרות שכתב אותו (לבן תיבון) אלא הנוצרים הספרדים שעבדו אותו (בן מימון) אחרי שנסתיים השלטון האסלמי שם לכן נסע למצרים בזמן צלאח אלדין אליובי וקרב אותו כרופא לו והיו קוראים לו משה השני או אפלטון היהודים (2) .

(1) المصدر نفسه ، ص ٢٢١ .

(2) حميد مرعي الكبيسي ، ابن كسونة البغدادي ، رسالة دكتوراة غير منشورة ، بغداد ، ١٩٩٠ ، ص ٤٥ .

מגילת כליה האלף

אין ליהודים לפני האסלם היסטוריה מתשבת או שכל
פלוסופי.

הדת האסלמי שונה מתנ"ך אינני מוצאים בתנ"ך מבט שכלי
באמצעות ואינו מקשיר הקוסמוס באחד פלוסופי מתאם אלא
מתאר מארעות הקוסמוס נכנעו לכוה הקרי משהלטה ואין אפשריות
לשכל לעלות אליה . אבל הדת האסלמי לא קכה הוא קושר את
האורעות של הקוסמוס באחד מתאים והוא מגביל מיתפיזיקה
הגבלה גמורה (1) .

אנו מוצאים בקוראן (يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ
تَنْفُتُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُتُوا لَا تَفْتَنُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ)
(الرحمن: 23) .

(הקראיים) היו בעלי הנוסה הכתיב לא על הקריאה בעל
פה והם הראשונים בחבורם (הכת הלהותי) תיאולוגיה اللاهوت
מסדר ולוגי منطقي ויסכים למבט הפילוסופי .

הקראיים היו השפעה מהשפעת (הפורשים) المعتزلة והם
לקחו להם סמן בשם (אלמהכלמיים) المتكلمين (אלמסעודי)

(1) علي سامي النشار . نشأة الفكر الفلسفي في الإسلام . ج 1 ، ط 1 ، محبر
1975 ، ص 62 .

مجلة كلية اللغات

المسؤولي מתאר הקראיים כאותו תואר שהוא מתאר את הפורשים
(בעלי צדק ואהוד) (1).

השפעת הכלאם עליו :

מדע הכלאם הביע על עקרוה ואצילות של האמה הערבית
ועצמותה אינו תקוי לפלוסופיה היונית אלא דבר מדעי לפרשות הדת
וחיים המיוחדים לאומה . והוא החמר הנוצר לערבים המוסלמיים
בפלוסופיה המחשבה הדתית יחד (2).

משה בן מימון מהבולטים ביותר והגדולים המפורסמים
במדע הכלאם פשהשתמש הקדוש (היחס אלאקווי) הבקרה
הנדעית של הרמב"ם שהוא חקה בלי גבול את הערביים כמו
הפאראבי
סינא (3).

אבל במיוחד באל-פאראבי המוכיח ש השכל עביר הכלאם
פירושו לא יותר מאשר הדעה המקובלת , ושום מדע לא יכול
לעמוד על בסיס רעוע שכזה . הוא מגדיר את הכלאם כדעת ההמון
שנקודה בדמיון , והרמב"ם מקבל זאת .

(1) علي ساسي انشاز . نشأة الفكر الفلسفي في الإسلام ، مصدر سابق ، ص ٧٨ .

(2) محمد عسار . الخلافة ونشأة الأحزاب الإسلامية ، بيروت ١٩٧٧ . ص ٢٢٤

(3) حميد مرعد الكبيسي . ابن كمونة واراؤه ، ص ٥١ .

مجلة كلية اللغات

שניהם מאוחדים בדעה שתכלית הכלאם אינו היפוש האמת .
כי אם אפולוגטיקה . הרמב"ם הושפע בייחוד מתורתו המדינית של
אלפאראבי , אף שהיה (פוליטי) יותר מאלפאראבי .

לדעת אריסטו הפילוסוף היוו פרטיים והוא נזקק למדינה רק
למילוי צרכיו הגופניים . אפלטון מדבר על המדינה האידיאלית .
ששליטיה פילוסופים . זו אינה אקטואלית אך מישחא נובע שישום
משטר אינו תכלית לעצמו (1) .

גם קבל הרמב"ם את תורת הנבואה של אלפאראבי שלפיה
הנביא הוא המנהיג הראוי .

ההבדל העיקר בין הרמב"ם ואלפאראבי הוא בכך שאצל
האחרון אין להיסטוריה כל תפקיד ואילו הרמב"ם רואה מטיבות
היסטוריות ואנתרופולוגיות המצדיקות את היהדות ומתייבות כל
יהודי לקבל את מצוותיה (2) .

בן מימון מנמק פרוש הכלאם בדבורו הקצר כי הכלאם
והדבור בבטוי משותף יפל על הבטוי בלשון כמו משה ידבר , אמר

(1) האנציקלופדיה העברית , שם , עמ" 557 .

(2) שם .

פרעה , הדבור הזה נמצא בשכל בלי לבטא בו כמו : אמרתו בלבי ,
דברתי בלבי . לבן אמר , כי הוא דבור ברצון הנפש (1) .

ביחס לאבן סינא היה הרמב"ם סמוי בעיקר על שעירב את
האריסטוטליות שלו בדעות מהכלאם אבן סינא האמין בהישארות
הנפש וקבל כאמיתית את החוויה המיסטית - הצופית , שני
עקרונות התואמים את הדת .

אף על פי כן לא קבל הרמב"ם את שיטתו אף שהושפע ממנו
בכמה תחומים . כך קבל ממנו את העיקרון שבכל נמצא ישנה
שניות של מהות וקיום . כשהקיום הוא בחינת מקרה של המהות .
מאבן סינא קבל הרמב"ם גם את הדגשת החוק של האל מהשגת
השכל כלומר את תורת התארים השליליים , שאין לה מקבילה אצל
אריסטו ואל-פאראבי (2) .

כאמור לא קבל הרמב"ם את עמדתו של אבן סינא בנוגע
להישארות הנפש ובבעיה זו הושפע בעקר מאבן-באג'ה אשר סבר
כי ביחס לשכל אין הבדלים אינדיווידואליים , כל פילוסוף ,
כאינטלקט זהה לכל פילוסוף אחר , וכך איו הם (ישים) רבים

(1) رشيد الخيون . جدل التنزيل ، كولونيا ، ألمانيا ٢٠٠٠ ، ص ١٠٤ .

(2) האנציקלופדיה העברית , שם , עמ" 557 .

مجلة كلية الآداب

אלא אחד . הואיל ורק השכל אינו נתון למוות גופני (והשכל הוא אחד) אין דבר אינדיווידואלי הנשאר לאחר המות ⁽¹⁾ .

הרמב"ם מברר כי ההסתכלות הפלוסופי בבורא שווה לאהבת אלהים , הרמב"ם מהקה דבוריו מתנ"ך ידמיה 9 : 23 , 24 .
(כי אם - בזאת , יתהלל המתהלל השכל וידע אותי כי אני יהיה עשה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה יתפצתי נאם - יהוה:).

בן מימון ממשיך כי הנהגות המוסרי והדת בהשלמתו האנושית דת בסיסתו ההסתכלות הפלוסופי בבורא . כגון לברר את רעיונו הוא מדמה רמות השכל האנושי בקבוצות מאנשים עומדים סביב לארמון של המלך חלק מהם חוץ הגדר של העיר , האנשים האלה שאינם מאמינים באזו מסורת .

וחלק מהם בפנים ואלה שהם מאמינים במסורת אבל נפלו בשגיות תוך הסתכלותם וחלק מהם מנסים להתכנס לארמון המלך אבל אינם יכולים כי שאינם יודעים את הדרך . (הקבוצה הזאת שהם יודעים התורה בפשטות ואחרים מתהלכים מסביב לארמון) הם

(1) שם

مجلة كلية اللغات

דעני היהודים שהם מאמינים ברעיונות הדת האמתיים אבל אינם מסתכלים הפלוסופיה⁽¹⁾.

הרמב"ם שם שלושה עשר עיקרים ליהודים והם מסווגים להגבלת הדת היהודי שכתב איתם בהקדמתו לספרו (המנורה)

السراج בעקרה אין הבדלה בינה לבין הדת האסלמי . אלא במקומות אחדים הם :

1. מציאות אלהים הבורא הקוסמוס הזה .

2. אלהים אחד מבראשית עד עולם .

3. אין לו גוף ואינו מגבל .

4. היא הראשון והאחרון .

5. על היהודי לדעת אין אלים וזאת אלהים .

6. דבור הנביאים כלם אמת יצדק .

7. משה הנביא מעדיפים אותו על כל הנביאים .

8. התנ"ך שבין ידינו עכשיו אותו ספר שנתן למשה .

9. התנ"ך אינו משתנה ואינו מבוטל غير منسوخ .

10. אלהים היודע בכל מעשה הבריה ורעיונותיהם .

11. השומרים למצוותיו יגמל אותם והרעים יענש אותם .

12. המשירה יבוא ועל היהודים לחכות לו .

(1) عبد الوهاب المسيري . موسوعة اليهود واليهودية والصهيونية . ج 3 . دار

الشروق ، القاهرة 1999 . ص 369 .

١٣. על היהודי להאמין בתחיית המתים (בעת המוקד)⁽¹⁾ .

התוצאות :

קודם כל עלינו לדעת משה בן עבדאלה בן מימון אלקורטבי. הוכר שמו ב (רמב"ם) הן האותיות הראשונות משמו . ידען בקאי איסלמי התרבות מאמין ביהדות . נאמר כפי בני עמו (מנשה עד משה לא קם כמשה יש לו ספרים רבים רובם נכתבו בלשון ערבית).

מותו של הרמב"ם עורר אבל כבוד וכמהומות רבים קבעו צום ועצרת . מקום קבורתו בטבריה לפי שנכתב באנציקלופדיה העברית דעתו עוררה (פולמוס) גדול רחב .

והקיף את מרכזי היהדות כמזרח ובמערב . בהתחלת הדבר על

(משנה תורה) ואחר כך (מורה נבוכים) הספר הפילוסופי החשוב שנשפע בדעתו לפלוסוף האסלמי אבן רושד .

(1) المصدر نفسه : انظر : حسين توفيقى ، دروس في تاريخ الاديان ، تعريف : انور الرضاقي ، مركز الدراسات الاسلامية ، قم ٢٠٠٣م ، ص ١١٤ .

مجلة كلية اللغات

סגנונו הלוגי המנומק לתיאולוגיה בעל אנליטיקה כשאמר סדר הבריאה החל מספירה מספר 1 ראשון הוא הכתר הבורא העליון של היקום המבט העמוק והרוחני ביותר . והחכמה , והבינה , החסד , גבורה , תפארת נצח , הנד שיתאחדו ביסוד וכלם יהיו מלכות .

מלכות הרוח :

1. בינה - אהבה רוחנית .
2. חכמה - מטרה רוחנית .
3. כתר - העצמי האלוהי .

הרמביים השתמש (במופת) الحجة בפלסולו עם האחרים גם הוא נשפע בפלוסופיים הערביים- בני דורו שהם שאבו מהפלוסופיה היוונית ובמיוחד אפלטון וארסטו ועשו להם אסכולה מיוחדת בספרד .

גם ממשיך את מסורת הרפואה היוונית העתיקה . בעיקר של גלנוס جالینוס אשר רוב חבוריו הכירו מתוך תרגומיו של הזנין אבן יצחק .

והיה המפורסם ביותר בימי הביניים . כפוסק לתנ"ך

והתלמוד . כמו שזכר באנציקלופדיה העברית כרך 24 עמ' 562

תמונתו

תחת

مجلة كلية اللغات

(טבלת ציוקנו) לוחה אהאמה באולם הכניסה לבית הקונגרהם
האמריקני . שנדפסת מאז 1969 .

המקורות :

1. القرآن الكريم .
2. الكتاب المقتبس .
3. ד"ר , מ. ז , סולה . מורה דרך בפילוסופיה הישראלית , מקדם ועד זמננו , ירושלים תשי"ד .
4. האנציקלופדיה העברית , כרך 24 , ירושלים 1969 .
5. חוקאל עויז , מקראה לספרות עברית , תל-אביב תשפ"ה .
6. ابراهيم موسى الهنداوي . الاثر العربي في الفكر اليهودي ، مصر ، بلا .
7. حسن ظاظا ، الفيصل ، مصر ، عدد 221 ، ص 45 .
8. حسين توفيقى . دروس في تاريخ الاديان ، تعريب : انور الرصافي ، مركز الدراسات الاسلامية ، قم 2003م .
9. حميد مرعيد الكبيسي . ابن كمونة البغدادي ، رسالة دكتوراه غير منشورة ، بغداد 1990 .
10. رشيد الخيون - جدل التنزيل ، كولونيا ، المانيا 2000 .
11. عبد الرحمن علي عوف . تاريخ الادب العبري ، مصر 1975 .

مجلة كلية اللغات

١٢. عبد الوهاب المسيري ، موسوعة اليهود واليهودية والصهيونية ،
ج ٣ ، دار الشروق ، القاهرة ١٩٩٩ .
١٣. علي سامي النشار . نشأة الفكر الفيلسفي في الإسلام ، ج ١ ، ط
٦ ، مصر ١٩٧٥ .
١٤. علي سامي النشار ، الفكر اليهودي وتأثيره بالفلسفة الإسلامية ،
مصر ١٩٧٢ .
١٥. فؤاد حسنين علي . الادب العبري ، مصر ١٩٧٢ .
١٦. محمد عمارة . الخلافة ونشأة الاحزاب الاسلامية . بيروت
١٩٧٧ .
١٧. محمد لطفي جمعة . تاريخ فلاسفة الاسلام في المشرق والمغرب ،
مصر ١٩٢٧ .
18. National .Kravitz .3.000 years of Hebrew Literature
، From Ealiest time through the 20th century ،
America 1972 .
19. Waxman . History of Jewish Literature ، Vol . ١ ،
New Yourk 1960 .